

Kulturutskottets yttrande 2020/21:KrU4y

Forskning, frihet, framtid – kunskap och innovation för Sverige

Till utbildningsutskottet

Utbildningsutskottet har gett bl.a. kulturutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 2020/21:60 Forskning, frihet, framtid – kunskap och innovation för Sverige samt följdmotioner i de delar som berör utskottets beredningsområde. Kulturutskottet begränsar sitt yttrande till de delar som berör humaniora och konstnärlig forskning samt motion 2020/21:3805 (SD) yrkande 5.

Utskottet föreslår att utbildningsutskottet avstyrker det aktuella motionsyrkandet.

I yttrandet finns en avvikande mening (SD).

Utskottets överväganden

Propositionen

Målet är att Sverige ska vara ett av världens främsta forsknings- och innovationsländer och en framstående kunskapsnation. I budgetpropositionen för 2021 (prop. 2020/21:1 utg. omr. 16) lämnade regeringen förslag och redovisade bedömningar om ökade medel till forskning och innovation. I budgetpropositionen föreslogs och beräknades höjningar av anslagen för forskning och utveckling med totalt 3,75 miljarder kronor t.o.m. 2024. Utgångspunkten för satsningarna är att forskningen ska vara av hög kvalitet och att satsningarna ska ge förutsättningar för fler forskningsmiljöer av högsta kvalitet.

Humaniora och bildning

Det finns enligt regeringen en tydlig nyttoaspekt av humanioraämnen som handlar om färdigheter såsom kritiskt tänkande, förståelsen av etiska frågeställningar, historiekännedom och förmåga att se problem utifrån olika perspektiv. Sådana färdigheter kan bidra till att man kan hantera samhällsutmaningar som inte enbart kan lösas genom teknisk eller naturvetenskaplig utveckling. Detta får dock enligt regeringens mening inte skymma att humaniora bidrar till bildning och berikar samhället.

Inom ramen för Vetenskapsrådets anslagsökning för forskning avsätts 20 miljoner kronor årligen 2021–2024 för en satsning på ett bildningslyft.

Inom ramen för Vetenskapsrådets anslagsökning för forskning avsätts vidare 30 miljoner kronor årligen 2022–2024 för en satsning på forskarskolor inom humaniora och samhällsvetenskap. Syftet är att trygga och stärka högskolans kompetensförsörjning av lärare och forskare inom humaniora och samhällsvetenskap.

Konstnärlig forskning

År 2012 infördes begreppet konstnärlig forskning i högskolelagen (2012:1943) (prop. 2012/13:30, bet. 2012/13:UbU13, rskr. 2012/13:151). Stockholms konstnärliga högskola bildades den 1 januari 2014 av verksamheterna vid de tidigare högskolorna Dans- och cirkushögskolan, Operahögskolan i Stockholm samt Stockholms dramatiska högskola. Konstnärlig forskning omfattar musik, teater, dans, bildkonst, fotografi, film och litterär gestaltning. Forskningen baseras ofta på frågeställningar och metoder hämtade ur forskarens eget konstnärskap och bedrivs i högt specialiserade laborationsmiljöer, i verkstäder, ateljéer och scenmiljöer.

Precis som i övriga forskningsområden innebär omställningen till ett öppet vetenskapssystem och den snabba digitaliseringen nya krav på teknisk infrastruktur, t.ex. ett analogt hantverk som behöver kombineras med digital

teknik. Svensk konstnärlig forskning är enligt regeringen under snabb utveckling när det gäller metoder, teorier och tvärgående samarbeten och är synlig i ledande internationella sammanhang.

För att stärka områdets strategiska förutsättningar tillförs medel till Vetenskapsrådet. Inom ramen för Vetenskapsrådets anslagsökning för forskning avsätts 10 miljoner kronor 2021, 10 miljoner kronor 2022, 15 miljoner kronor 2023 och 15 miljoner kronor 2024 för satsning på konstnärlig forskning.

Motionen

I kommittémotion 2020/21:3805 yrkar Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 5 att det inom Vetenskapsrådets anslag inte särskilt ska avsättas 10 miljoner kronor till konstnärlig forskning. Motionärerna anför att Sverigedemokraterna föreslår att anslagen till de konstnärliga högskolorna förs samman och att extra anslag genom Vetenskapsrådet därför inte är nödvändigt.

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar att regeringen lyfter fram humanioras bildningstradition jämte den mer instrumentella, samhällsnyttiga inriktningen och ser de två inriktningarna som varandras förutsättning snarare än varandras motsättning. Det är positivt att satsningar som förstärker grundforskning inom ämnen som idéhistoria, språk, historia och litteratur också kan bidra med lösningar på olika samhällsproblem. Utskottet delar därför regeringens bedömning om att humaniora har en bredare och djupare betydelse som berikar samhället och därmed är en viktig del av det akademiska uppdraget. Mot bakgrund av att mer än 50 procent av Sveriges studenter studerar vid de humanistiska eller samhällsvetenskapliga fakulteterna spelar forskarskolor enligt utskottet en central roll för att säkra hög kvalitet i såväl forskning som högre utbildning samt återväxt inom dessa forskningsområden.

Precis som regeringen skriver är den konstnärliga forskningen, liksom konsten, en del i det demokratiska samtalet genom att den debatterar, ifrågasätter och gestaltar komplexa frågor. Den konstnärliga forskningen har även en mer instrumentell sida genom att den bidrar med metoder och estetik som kan gynna bl.a. företagande, service och välbefinnande. Enligt de övergripande nationella kulturpolitiska målen ska mångfald och konstnärlig kvalitet prägla samhällets utveckling (prop. 2009/10:3, bet. 2009/10:KrU5, rskr. 2009/10:145). Därför är det ur utskottets perspektiv viktigt att den konstnärliga forskningen kan fortsätta att bidra både till områdets positiva utveckling och till att stärka forskningsanknytningen i den högre utbildningen. De strategiska förstärkningar som görs inom området är inte minst viktiga utifrån coronapandemins genomgripande inverkan på det svenska kulturlivet där konstnärlig forskning i ett bredare perspektiv även har potential att bidra till kultursektorns utveckling.

Utskottet föreslår därmed att utbildningsutskottet avstyrker motion 2020/21:3805 (SD) yrkande 5.

Stockholm den 2 mars 2021

På kulturutskottets vägnar

Vasiliki Tsouplaki

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Vasiliki Tsouplaki (V), Christer Nylander (L), Viktor Wärnick (M), Lawen Redar (S), Hans Hoff (S), Annicka Engblom (M), Aron Emilsson (SD), Lars Mejern Larsson (S), Per Lodenius (C), Ann-Britt Åsebol (M), Angelika Bengtsson (SD), Anna Wallentheim (S), Roland Utbult (KD), Åsa Karlsson (S), Jonas Andersson i Linghem (SD), Pernilla Stålhammar (MP) och John Weinerhall (M).

Avvikande mening

Konstnärlig forskning (SD)

Aron Emilsson (SD), Angelika Bengtsson (SD) och Jonas Andersson i Lingham (SD) anför:

Regeringens forskningsproposition är en av de viktigaste propositionerna som regeringen lägger fram under mandatperioden. Den pekar ut regeringens inriktning på forskningspolitiken, men den kan också, som i den nyligen framlagda propositionen, peka ut mer konkreta och specifika områden för satsningar.

En nations forskningspolitik och resurserna den lägger på forskning är av oerhörd vikt för nationens internationella framgång och för dess framtida välfärd. Vinnarna inom forskning kommer att springa förbi förlorarna både ekonomiskt och samhälleligt. Vikten av forskningspolitik och de resurser som läggs på forskning kan således inte nog betonas. Vi anser att mycket i den nu framlagda forskningspropositionen är bra. Regeringen lägger fram förslag som vi med glädje ställer oss bakom. Några förslag är vi helt emot och de föranleder yrkanden från vår sida.

Ett sådant förslag är anslaget till Vetenskapsrådet på 10 miljoner kronor för konstnärlig forskning. Vi föreslår i stället att anslagen till de konstnärliga högskolorna slås samman och anser att det anslaget räcker för konstnärlig forskning. Vi anser därmed inte att något extra anslag genom Vetenskapsrådet är nödvändigt.